

Ýer titreme temaly goşgular

Category: Edebi makalalar, Goşgular, Kitapcy

написано kitapcy | 26 января, 2025

Ýer titreme temaly goşgular ÝER TITREME TEMALY ŞYGYRLAR

Gynansak-da, öz geljegini kesgitlemekde şindizem belli pikiri bolmaz ýaly edilen, milletparazlygyň, fanatizmiň batgalygynda, gumanizmden, parahatçylykdan, dost-doganlykdan uzak durmuşda ýaşamaga mejbur edilen jemgyýet bolmagynda galýarys.

Ylym-bilimi, akyl-paýhasy öňe tutmagyň ýerine «takdyra ten bermegi», peýdakeşligi, harsal jaý gurluşygyny saýlap alanlary ýolbaşçy edip, geljegine dahylly kararlarda rol oýnama jogapkärçiligini janypkeşligini görkezmeýän jemgyýetde adamlaryň pida bolmagyna, ýaralanmagyna, maýyp bolmagyna, öýsüz galmagyna, arzuw-hyýalarynyň, umytlarynyň tükenmegine ýol açan ýer yranmasy-da, heý, undularmy?

Ýene bir gezek herna ýaralaryňyzy gozgan däldirin-dä diýen umyt bilen şu ýazgymda ýer yranmasy bilen baglanyşykly sygyrlary ýatlap geçdim.

• HASRATLY KARTINA

Sümmaniniň:

*«Bu gama şarikdeş ölüler, saglar,
Görenler ah çekip, ýürekden aglar,
Sarsyldy dereler, söküldi baglar,
Her tarap gaplandy toza-dumana»*

setirlerini-de öz içine alýan sygyry 1893-nji ýylyň Erzurum-Tortum ýer yranmasyndan söz açýan eserdir.

Tewfik Fikret ogly Halygyň dünýä inişini-de beýan eden 1895-

nji ýylyň Stambul ýer yranmasy baradaky ölmez-ýitmez «Zenzele» şygryndan başga-da «Biçärelere beriň» («Verin Zavallılara») şygrynyň soňunda bialaçlyga garşy döş geren adamy suratlandyrýar (1897-nji ýylyň Balykesir ýer yranmasy):

*«Çuň, zaryn ses bilen topragyň göwsi,
Gynanjyny söýlär ajy kartina.
Siziňem ýüregňiz awaýar, elbet,
(Şeýle dälmi näme?!)
Goýuň, garyp galan ýetimiň, duluň,
Nokat goýuň perýadyna, dadyna,
Şu bir topar adamyň!»*

• **«ERZINJANDA GUŞ BAR»**

Aşyk Weýseliňem 1939-njy ýylyň Erzinkan ýer yranmasy hakda ýazan şygrynda:

*Dyman bilbilleri, güller perişan,
Gark bolmuş topraga, galmandyr nyşan.
Kükrediksaý tolkunlara garyşan,
Hany Ýewfrat bilen joşan Erzinkan»*

diýen setirler bar.

Nazym Hikmetiň Bursa türmesindekä «Kisämde berere zat ýok. Ýüregimden berdim» belligi bilen 1939-njy ýylyň Erzinkan ýer yranmasyndan soň ýazan:

*«Erzinjanda bir guş bar,
ganatynda kümüş ýok.
Gitdi, ýarym gelmedi,
gaýry munda bir iş ýok.*

Oý, daglar, daglar, daglar...
Aldy ellerine ganly başyny
garyň ortasynda Erzinkan aglar...»

setirleri bilen başlaýan «Şum habar» şygry ýer yranmasy hakdaky ýatdan çykmaýak şygrylaryň biridir.

Nurullah Aýtaç bu şygryň hakda «Käte ýeke setir bilenem, baş-üç sany söz bilenem ullakan surat çekmegiň, bize birin-birin aň ýetirmegiň diňe beýik senetkärleriň işidigine şek-şübhe bolup bilmez» diýýär.

Mustafa Seýit Sutüwen “Erizgan” atly şygrynda:

*«Şu ojak, şu jan alany
Şu taryh günü»*

– diýýär.

Zeki Ömer Defnäniň şygrynyň ady-da «Bu ýurt şeýdip aglaýardyr» («Bu Memleket Böyle Ağlar”).

• GYNANSAK-DA...

Ryfat Ylgazyň:

*Her kim ýene iş-güýjünde,
Her kim ýene öz ýerinde*

setirleri bilen gutarýan «Tosýa zenzelesi» (1943) şygry we Nedret Gürjanyň «Ýer yranmasyndan soňky ilkinji şygry: Dinar» (1995) atly goşgusynyň soňundaky:

*«Maşgalam sekiz parça!
Daş daş üstüne bakja.
Suprada sahan garaşýar.*

*Merdiwan çykalgany
Ýorgan-düşek, otaglar.
Ýyljak ýerde ýatmagy...
Suwsuz galdy çeçekler.*

*Bükdi, boýnumy bükdi,
Bükdi, Allahym bükdi...»[/i]*

– setirlerindäki adamzat dramasy ýer yranma hakykatynyň poetiki beýanydyr.

Käşgä, ýerem titremesedi, şeýle şygrylaram ýazylmqşady. Emma

bolayıýamy näme...

Ýerem titräp dur, şeýle goşgularam ýazylyp dur, ýene-de ýazyljaga meňzeýär.

Öner ÝAGJY.

«CUMHURIYET» gazetini, 11.02.2023 ý. Edebi makalalar